

נר לשולחן שבת

פרשת שמות

גליון מס' 308

שוב נבקש
מי שבימולתו לעזור
לעלון לע"נ ולהצלה
זכות הרבים תעמוד לו!

השבוע יחול יום הזכרון לגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר ה"כתב סופר", בנו וממשיך דרכו של אביו, רבינו החת"ס

לפעמים כשהפצירו בו אם נמצא חולה מבני ביתו היה משתמש בקמיעות שמסר לו זקנו. והיה הצנע לכת מאד בדברים הללו! ופעמים הרבה כתבו לו רבנים וגדולים לשלוח להם, ורק אחר הפצרות שלח ביד צנוע, כשידע שלא יפרסמו. והרבה פעל לטובה בהם, בפרט למקשה לילד, לקדחת... ולנשטטה, באלה היה רגיל יותר ליתן קמיעות. (מנהגי רבותינו והליכותיהם)

כשהיה משה רועה, היה מרחם על הצאן. מעשה בגדי שברח למדבר, רץ אחריו... כשהחזירו הרכיבו על כתפו. אמר הקב"ה: 'אם יש לך רחמים כל כך לנהוג בצאנך מבטיח אני לך - אתה תרעה את צאנאי!' (פ' גא - מדרשים)

לא בכל דבר מותר לעזור ולרחם על בעלי החיים...

נשאל ה"כתב סופר": מדוע העולם לא נזהרים מלתת לחם ומאכלים טובים לכלבים ובהמות, הרי המג"א (או"ח קע"א א) כותב שאין להאכיל לבהמה מה שראוי לאדם?

חידש הכת"ס: א. כל האיסור לתת 'אוכל טוב' הוא לבהמות של אחרים, אבל לבהמותיו שלו אם יש לו על ידי זה תועלת מותר.

ב. אוכל שאסור לישראל ואפשר לתיתו לגוי, אף שאסור ליתנו לתרנגוליו ולבהמותו, לכלבים מותר, כי התורה זיכתה להם את הטריפות שנאמר "לכלב תשליכון" - בכך הותר לתת לכלבים מכל מאכלי האיסור, ולכן אין זה ביזוי כשנותנים לכלבים.

בגמ' (תענית כ:): מובא שמואכל אדם אין מאכילין לבהמה - משום ביזוי ואוכלים, דנראה כבועט בטובה שהשפיע הקב"ה בעולם (רש"י). אמנם הפוסקים השמיטו דין זה. ונראה שהעולם שמקילים בזה סומכים על פירושו השני של רש"י בתענית שאין בזה איסור. (שו"ת כת"ס או"ח ל"ג)

"דברים השייכים למיילדות העבריות!"

תתפללנה שלא תבוא תקלה על ידן. יאמרו בעת לכתן אל בית האשה היושבת על המשבר: 'יהי רצון מלפניך ה' הגדול, הגיבור והנורא שלא תבוא שום תקלה על ידי, ויזכרו לפניך זכויות האשה הזאת... ואם יש בה עוון מחול ומרק אותו במה שנצטערה!'

ותאמר המיילדת לאשה: 'דעי בתי שאין הצלתך מסורה בידי אלא במי שבראך, ושימי בטחונך בו, שמפתח חיה בידו בלבד...'

וטוב שתקבל האשה איזו מצוה להיות רזיזה בה, כגון: ראש חודש ששומרות הנשים, או לעשות פתילות להדליק בבתי כנסיות ומדרשות, או לטוות צמר לציצית, או לכבס טליתות, או לקנות עששיות לבית הכנסת וכדומה. וטוב לעשות לה התרה על הספק אם נדרה לעשות דבר.

יש נוהגים כשנכנסה אשתו בחודש התשיעי לעיבורה, סגולה שיעשה פתיחת הארון, והוא מנהג יפה, ויש לו סמך על פי הסוד. (עבודת הקודש" מורה באצבע ג' ד')

מלשון החיד"א נראה כי לסגולה זו די לפתוח את ההיכל פעם אחת, ואין צורך לעשות כן כל החודש... ורק עצה טובה כתב לעשות זאת בתחילת החודש, שמא תלד בתחילתו. יש לפעמים חסרון מסויים בהנהגה זו של להרבות בפתיחת הארון, כי אין לך יפה מן הצניעות, ודברים שעושים בפרהסיא פעמים רבות עלול לשלוט בו עין הרע.

בספר "רפאל המלאך" כתב שבסוף "ברין שמיה" יוסיף הבעל נוסח לזה: 'ותשלם משאלין דליבאי וליבאי דאיתתני פב"פ... ופשוט שיכול להתפלל על זה בכל לשון. (שו"ת ודרשת וחקרת יו"ד י"ח)

"מן העבריות - שהחזירתו על מצריות הרבה לינוק ולא ינק". (פ"ב רש"י ועיין ע"ז כו. יו"ד קנ"ד א ונו"כ, ביאור הגר"א יו"ד פ"א ל"א. "שדי חמד" ועוד)

משקה אנרגיה של פעם...

בעיר פרשבורג חי רבי חיים בריל, מיקירי הקהילה ותלמיד חכם מופלג. חלה האיש מאד, והלך לעיר מרחצאות מרפא. ציוו עליו הרופאים כי לחיזוק גופו ישתה בכל יום 'משקה' מחלב עכו"ם. **הסתפק** רבי חיים אם צריך לברך עליו, שהרי הוא טעים ומתוק, או דכיון שחלב עכו"ם אסור לשתיה מדרבנן, אין לברך עליו?

השיבו הכת"ס באריכות, ועיקר דבריו: נפסק שחולה שאוכל דבר איסור מברך. אמנם הרוצה לחוש לדעת המחמירים שבדבר איסור נפשו של אדם קצה בו, יברך על דבר אחר, ויכוון על אותו משקה וישתה אותו מעט מעט, כדי להפטר מברכה אחרונה.

'... ברכות שיהיה עסקו לרפואה שלימה, ויבוא בריא וחזק לביתו'. (שו"ת כת"ס או"ח כ"ב ועיי"ש)

רבינו הכת"ס היה מקפיד שלא יאמרו על אדם שהוא חולה, אלא יאמרו שאינו בקו הבריאות!

היו אנשים שנהגו לעשות פתיחת ההיכל בחודש התשיעי, אך פחדו לסגור את ארון הקודש, שמא יפסידו את הסגולה ההיא והניחו אותו פתוח... וכן בחזרה נמנעו מלסגורו...

כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י: אין טעם בזה, אלא כיון שהתחיל במצוה צריך שיסגור, כי זה כבוד ספר התורה. ועוד, כשם שעושה סימן יפה לבקש רחמים שיפתח ה' את רחמו, ככה יעשה סימן טוב דאחר הלידה ה' יסגור. (החיים ה' ס"ח)

מותר להניח ספר תורה על אשה המקשה לילד ולקרות עליה פסוקים, משום שיש בה סכנת נפשות.

ובשו"ת "חינוך בית יהודה" השיב שמנהג זה בזיון לתורה. וגם אדוני אבי היה מקפיד מאד שלא יזולזל כבוד הספר, והורה שיביאו את ספר התורה רק עד פתח חדרה של היולדת, בוודאי אין ליתנו בידה של היולדת, או לפותחו, או לתיתו ביד אשה.

וענין זה אינו סגולה או רפואה, אלא שזכות התורה תגן עליה, נפק"מ אם אותה אשה אינה שומרת את הכתוב בספר התורה, שהיא חוטאת, שאז דבר זה יחשב לה לרעה. (דפוס פרנקפורט ת"ס, ס' ע"א)

השבוע חל יום הזכרון לגאון האדיר רבי פנחס עפשטיין, ראב"ד "העדה החרדית" בירושלים, נפטר י"ז טבת תש"ל

סיפר לי סבי: 'לאחר חתונתי נתתי את כספי הנדוניה שלי ליהודי אמיד ונכבד בירושלים שעסק בנדל"ן וקניתי ממנו מגרש.

לאחר זמן שותפו של אותו יהודי הפסיד סכום רב בהשקעות גרועות. כשביקשתי לממש את קניית המגרש, סרב, בטענה שהחברה פשטה את הרגל. התברר שאכן רשמית כך אכן היה, דא עקא, אשתו של אותו יהודי היא שקנתה את נכסי החברה...

הגענו לבית הדין של העדה החרדית. אני אברך צעיר לבדי ומולי יהודי נכבד מלווה בטוען רבני חריף ומפורסם. כל אחד הרצה את טענותיו, בשל סיבה מסויימת השתתקתי...

רבי פנחס שהבין מדוע הפסקתי לדבר, פנה לעברי, הסתכל עלי והחל לחזור מילה במילה על דברי במשך חמש הדקות האחרונות, כשהגיע לתיבה בה עצרתי אמר לי: 'תמשיך!'

בפקחותו וחריפותו עמד רבי פנחס על טענותיו השקריות של 'המשקיע' והורה לו להחזיר את המגרש'.
(נר לשלחן שבת)

בעולם נתפרסמו מדברי תורתו בהלכות שבת, שבהם נחלק עם מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך. נביאם בקצרה:

חטי חשמל קרועים ברחוב, כשיש חשש שאדם יגע בהם

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך פסק: יטלפן ויזעיק את חברת החשמל, ואין חיוב מעיקר הדין לעמוד שם במשך השבת ולהתרות בעוברים ושבים לבל יגעו בחוטים. ומכל מקום המחמיר לעמוד שם - תבוא עליו ברכה.

וכמו שמצינו שמוותר לכבות גחלת כדי שלא יוזקו בה רבים, ולא נזכר שמחייבין אותו לעמוד שם כל היום ולהזהיר, דכיון שהולך לדרכו לא הטריחוהו חכמים.

אמר הגאון רבי פנחס עפשטיין: "איני מסכים עם זה, אפשר להעמיד במקום אדם שיזהיר, או לתלות שלט מוכן 'סכנה'".

(סידור "מנחת ירושלים" - קונטרס הרפואה הערה 10)

גב שפורץ לדירה ריקה אך יש חשש שבהמשך יסכן אנשים

רבי פנחס פסק: נכון יותר להבריחו, ולא לעשות מלאכות. (שם)

רבי שלמה זלמן פסק: כשאינו יודע מה טיבו, מותר להתקשר למשטרה, דע"ז נאמר דין 'בא במחתרת'. (שש"כ החדש פמ"א כ"ד ועיי"ש)

לבשל ולהדליק אור בשביל חולה שיש בו סכנה

רבי שלמה זלמן פסק: מותר להדליק אור בחדרו של חולה, אף שאצל שכנו יש מנורה דלוקה, אלא שהעמדתה לרשות החולה תגרום לשכן צער גדול, כגון שיהיה צריך להעירו. (שש"כ פל"ב ס"ה)

אין אדם חייב למסור את האוכל שלו, כדי למנוע בישול בשבת עבור חולה, אם ע"י מסירתו יוותר ללא אוכל חם. (שם ע"ד ועיי"ש)

אמר רבי פנחס: 'איני מסכים עם זה, גם השכן מחוייב להצלת נפשו של החולה, וצריך ליתן נרו ושתיה חמה שלו, ויש גם להקיצו, ואף אם סובל קצת על ידי זה.' (סידור "מנחת ירושלים" ועיי"ש)

יהודי בעל מכונית שמבקשים ממנו להסיע את שכנו לבית החולים

פסק הגרש"ז: אינו חייב בכך מעיקר הדין, אם יצטרך בשל כך להעדר מביתו במשך השבת, או אם יצטרך בשל כך לקום ממיטתו, אם אפשר לעשות זאת בלי דיחוי על ידי הזמנת אמבולנס. כיון שאין כאן ענין של הצלת נפשות, אלא מניעת מלאכה הנעשית בהיתר לצורך פיקוח נפש.

(שמיירת שבת כהלכתה" פ"מ ע"ב, "מנחת שלמה" ח"א ז', וכן הורה הקה"י "תורת היולדת" י"ב)
פסק הגר"פ: בהצלת נפשות נאמר 'כל המקדים הרי זה משובח', ומה בכך שישאר מחוץ מביתו ויסבול קצת, והרי גורם בזה שאחר יחלל שבת בגללו ללא צורך. (סידור "מנחת ירושלים" שם הערה 20)

חייל שנקרא בשעת חירום להתייב

הורה רבי שלמה זלמן: מותר לו לקחת עמו בנוסף לחפציו החיוניים גם את חפציו האישיים שהוא זקוק להם, כמו טלית

תפלין, נייר טואלט ועוד, וכניס הכל יחד לתרמיל, וישתדל להניחו במכונית ולא יחזיקנו בידו. (שש"כ מ"א ל"ד, "מנחת שלמה" ח"א ט"ו)
רבי פנחס מיקל רק בתפליין. (סידור "מנחת ירושלים" - שם הערה 24)

"והיתה ציצת נובל צבי תפארתו". (מתוך ההפטרה)

"ויבקש להרוג את משה" - תפסו את משה והעלוהו לבימה. כפתוהו, והניחו חרב על צווארו להורגו. ירד המלאך גבריאל מן השמים בדמות משה. תפסו את גבריאל, והניחו למשה". (רבי אלעזר המודעי - "מדרש הגדול" שמות פ"א)

הגאון רבי יעקב שפורטס היה גדול הלוחמים בשבתי צבי. בודד עמד במערכה. הריץ מכתבים לכל אירופה, אך מאמציו היו לשווא, כולם האמינו בשבתי צבי. הוא סיכן את חייו למען מלחמה זו. והוא זה שמתחילה העריך נכונה את "השבתאות" כמסוכנת לאמונה ולדת, ואת קרבתה לנצרות.

רבי יעקב חיבר את הספר "ציצת נובל צבי", בו הובאו איגרותיו וסיפור פרשת שבתי צבי. בין עמודי הספר מצאנו כתוב:

"בכ"ב לחודש טבת הלך לקושטא, ובאמצע הדרך תפסוהו ולקחוהו למבצר בגליפולי ... בעזרת שוחד מאמיניו הפכו את הכלא לארמון, וקראוהו "מגדל עוז".

כדי ליישב את הסתירה בין טענתם שהוא "מלך המשיח" לבין ישיבתו כאסיר בכלא, טענו חסידיו שלא שבתי צבי הוא הכלוא, אלא המלאך גבריאל ירד מן השמים בדמותו... וכן טענו שבזה בא לקיים את הפסוק "את חליינו נשא"...

העובדה שהוא נכלא ומאמיניו לא הפנו לו עורף, אלא אדרבה הם הגבירו את אמונתם בו מעוררת פליאה. כתב על כך רבי יעקב שפורטס איגרת שהיא כנבואה ממש...

"לא יאומן כי יסופר שעדיין הם מחזיקים אותו למשיח... כשם שמאמיני יש"ו הנוצרי לא התכחשו לאמונתם אחרי מותו, כך גם חסידי השבתאות יחזיקו בה אף אם תקוות הגאולה תתבדה..."

"ובכלל נבואותיו שמשה רבינו בחיים, והינו מעבר לנהר סמבטיון ושם לקח לו אשה, והוליד ממנה בת, והיא בת זוגו של המשיח... ואלה הדברים נכנסו באזני ההמון". ("ציצת נובל צבי")

תלמסן ומשה רבינו

"סיפר לי אחד מחכמי הישמעאלים שראה כתוב בספר ישן שהביא מספר קדמון, שמשה רבינו בבורחו מפני פרעה עבר בארצות רחוקות וגם בעיר הזו תלמסן, וגר פה ימים אחדים במקום שבנוי עליו בית תיפלתם הגדול, ומפני שציערוהו בדברים קללם שלא ישבו במקום הזה בטח מריב ומצה... ועד היום נתקיימה קללתו בהם. שתמיד הם חלוקים לשתי מפלגות: שם האחת 'אלחזר' והם הטורקים, ושם השניה 'כרוגלים' שהם יושבי הארץ מקדם, ויש שנאה גדולה ביניהם.

ובהיותי בארץ מולדתי שמעה אזוני שמחרפים איש קשה ואכזר בשם 'כרוגלי', ולא ידעתי מה פירושו, עד שבאתי לשרת בקודש פה תלמסן, אז הבנתי כי הוא שם לאומה קשה ואכזרית, עד שהיו למשל בפי כל". ("אוצר המכתבים" תתס"א)

תל אביב ומשה רבינו

היה זה לפני כשישים שנה בבית המוסר בתל אביב, שהיה מלא מפנה לפה, לרגל שיחת מוסר מהגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר. ענין זה מפורסם ומופיע באריכות ב"מכתב מאליהו".

יואל משה - לשון שבועה .. נשבע ליתרו שהבן הראשון יהיה לעבודה זרה, ומזה הגיע יהונתן בן גרשום לפסל מיכה'. (מדרשים)

תמוה עד מאד, איך משה רבינו נשבע דבר כזה, איך קרה כזאת? **יש לומר:** שבועה בפי חז"ל זו השפעה, זה הכרח, כמו שהנכנס לחנות של בשם יוצא מבושם, זו השפעה בלתי רצונית, משה רבינו הסכים לגור אצל יתרו שהיה כופר גמור, וכאשר נמצאים בסביבה של כפירה מושפעים, ואפילו משה רבינו!

סיפר הר"ר עזריאל בר: "הרב דסלר אמר את השיחה בצורה כה משכנעת, עד שאני זוכר כי לאחר השיחה אנשים דיברו: "אנו חייבים לארוז את החפצים ולעבור לבני ברק!" (נר לשלחן שבת)